

19 kwietnia 1943

Członkowie ŻZW i ŻOB toczyli zacięte boje także na terenie szopów (były to warsztaty, wielkie manufaktury produkujące na rzecz gospodarki III Rzeszy). Do historii szczególnie przeszły walki w tzw. szopie szczotkarzy, obejmującym domy w kwartale ulic: Świętojerskiej, Wałowej, Franciszkańskiej i Bonifraterskiej.

Marek Edelman dowodził działającymi tam pięcioma oddziałami bojowców. Niemcy, atakowani koktajlami Mołotowa i granatami, złożyli nawet propozycję zawieszenia broni i bezpiecznego przeniesienia pracowników szopu do obozów pracy w Poniatowej i Trawnikach. Została ona jednak odrzucona. ŻOB-owcy walczyli również na terenie getta centralnego: przy ul. Franciszkańskiej i Miłej, w szopach Toebbensa i Schultza oraz przy ulicach Gęsiej i Zamenhofska.

Każdego dnia dochodziło do ataku niemieckich oddziałów, chcących możliwie szybko i w sposób spektakularny zniszczyć żydowską dzielnicę. Stroop w swym raporcie pisał:

„Wciąż pojawiały się grupy bojowe liczące od 20 do 30 lub więcej żydowskich wyrostków w wieku od 18 do 25 lat, którym zawsze towarzyszyła pewna liczba kobiet, wzniesając nowy opór”. Otrzymywali oni rozkaz, by pozostać do ostatka z bronią w ręku i raczej popełnić samobójstwo, niż dostać się do niewoli. Jak wysoka była cena tego krańcowego oporu, wspominał Marek Edelman: „Tysiące ludzi giną w płomieniach. Swąd palących się ciał dusi oddech. Na balkonach domów, na framugach okiennych, na niespalonych kamiennych schodkach leżą zwęglone trupy. [...] Setki ludzi kończą życie, skacząc z trzeciego czy czwartego piętra. Matki w ten sposób ratują dzieci przed spalaniem żywcem”.

Armia Krajowa nie była jeszcze gotowa do powszechnego powstania, znane są jednak próby pomocy dla powstańców. Dla przykładu 19 kwietnia kpt. **Józef Pszenny „Chwacki”** wraz z grupą

kilkunastu żołnierzy AK próbowali zburzyć fragment muru przy ul. Bonifraterskiej. Chcieli w ten sposób ułatwić powstańcom opuszczanie getta. Próba ta nie zakończyła się powodzeniem, śmierć w jej trakcie poniosło dwóch żołnierzy AK oraz kilku Niemców.

Zobacz też:

- [O powstaniu w getcie warszawskim \(19.04.1943 – 16.05.1943\)](#)
- [„Trzy dni, nie dłużej”. Powstanie w getcie warszawskim](#)
- [Gehenna „gruzowców”. Leon Najberg i ostatni powstańcy getta](#)
- [Upadek powstania w getcie warszawskim](#)

Autor: dr Martyna Grądzka-Rejak

Data publikacji: 2023-03-14

Data wydruku: 2023-06-02 13:39

Źródło: <https://1943.pl/arttykul/19-kwietnia-1943/>